

מדינת ישראל

ועדה ממשלתית לבחינת מדיניות הענישה

יום ראשון, כ"ד סיון התשע"ג, 2 ביוני 2013

נוכחים:

השופטת (בדימוס) דליה דורנר – היו"ר

עו"ד ענת אסיף	- מחלקת ייעוץ וחקיקה, משרד המשפטים
תנ"צ אפרים ברכה	- אגף חקירות ומודיעין, משטרת ישראל
עו"ד רחל גוטליב	- לשעבר המשנה ליועץ המשפטי (פלילי)
השופט אביחי דורון	- נשיא בתי משפט שלום, מחוז דרום
אסף וסרצוג	- רפרנט ביטחון פנים, אגף התקציבים, משרד האוצר
איציק זהבי	- ראש היחידה לילדים, נוער וצעירים, אשלים
שלומי כהן	- ראש תחום נוער, אשלים
עו"ד ד"ר חגית לרנאו	- המשנה לסניגור הציבורי הארצי
השופט מיכאל שפיצר	- מנהל בתי המשפט
רחל שרביט	- סמנכ"לית שרותי תקון, משרד הרווחה
פרופ' אורן גזל-איל	- אוניברסיטת חיפה, מרכז הוועדה
חנן סידור	- מזכיר הוועדה

אורן גזל-איל: יש לנו היום לדיון שני נושאים כאשר העיקרי בהם הוא הנושא של תכנון וטיפול במהלך ההליך. התקבלו מספר הערות גם משירות המבחן וגם משר המשפטים וברגע האחרון גם מהסנגוריה. חגית הודיעה לי שהיא תאחר מעט בגלל הפקקים.

הנוסח המקורי שהפצנו הציע להתחיל כבר עם סוג של בתי משפט טיפוליים עוד לפני הפרויקט של אשלים, משהו שהוא יותר קטן. בעקבות השיחות שהיו לי גם עם אנשי אשלים וגם עם דניאלה, הגענו למסקנה שאל"ף, קטן יותר יהיה לא פחות מסובך, ובי"ת, שכבר הפרויקט בשלב הכי מתקדם כדי שההמלצה שלנו יותר תתרכז ממסגרת פרויקט. לכן הזמנו לכאן גם את שלומי, גם את הנהלת בתי המשפט וגם את איציק ואולי נשמע מכם קצת היכן הפרויקט עומד עכשיו כדי לדעת מבחינת ההנחות שלנו בייחוד האם אנחנו רק נותנים לכם רוח גבית ואתם עושים או שאולי כדאי שאנחנו ניכנס גם לתוכן כדי להציע משהו יותר ענייני.

השופט דליה דורנר: הייתי מוסיפה ואומרת שמצד אחד הפרויקט מתקדם ולך תדע, בינתיים מתחלפים האנשים ויש רצונות שונים, אבל יש בעיה. בשיתוף פעולה, מה גם שגם משרד האוצר כאן ויש גם איזה עניין כלכלי שהוא מסתכל בהיבט כלכלי, וטוב שיש דבר כזה, אז לדעתי זאת הזדמנות חד פעמית ואסור להחמיץ אותה.

איציק זהבי: אנחנו שמחים להיות כאן. שמי איציק זהבי, אני ראש היחידה לילדים, נוער וצעירים באשלים. ביחד עם שלומי, ראש תחום נוער, אנחנו אחראים על הנושא של בתי המשפט הקהילתיים כפיילוט, כתכנית, שאנחנו הבאנו ודנו בה בשנתיים האחרונות.

חשוב לי לציין כבר בפתיחה שנמצא אתנו השופט אביחי דורון, נשיא בתי משפט השלום במחוז דרום, והוא, כמו גם שופטים נוספים, נשיאת בתי המשפט לנוער ואחרים, השתלבו והשתתפו לאורך השנה וחצי האחרונות בתהליכים שעשינו במהלך מה שנקרא תכנון התכנית הזאת. גם רחל שרביט, מנהלת אגף תקון, חברה בפורום המצומצם וגם כמובן חברה בוועדות באשלים.

התהליך באשלים, אחרי שאנחנו מגבשים איזשהו רעיון ואיזשהו נושא חדש, עובר לדיונים בכמה רמות. קודם כל ברמה של שולחן בין משרדי מקצועי שסביבו בעיקר נדונה ההיתכנות של הנושא הזה ובשלב השני, שהוא השלב שבו אנחנו נמצאים כרגע, אנחנו הבאנו את הנושא הזה לדיונים בוועדה המקצועית באשלים. הוועדה המקצועית באשלים מורכבת מנציגי השירותים הממשלתיים השותפים באשלים ומנציגי הגוינט. ביחד אנחנו בעצם אמורים, כל תכנית שמגיעה אל הוועדה הזאת לבחון אותה, ללמוד אותה ברמה המקצועית, לראות מה עמדת השותפים ולאשר אותה. אנחנו עומדים כרגע אחרי שני דיונים ואישור של חלק ראשון בתוך התהליך הזה ובעניין הזה עבדנו גם על פי ההמלצות של הפורום הרחב ושל השופט אביחי דורון. אישרנו בוועדה המקצועית, ואנחנו רגע אחד לפני כאשר בשבוע הבא, ב-10 ביוני אנחנו הולכים לאשר את התכנית בוועד המנהל באשלים. המשמעות היא להקצות כספים, תקציבים, של אשלים לטובת השלב הראשון של הפיילוט הזה שברובו יהיה שלב של הכנה לקראת כאשר איפה שהוא, לקראת נובמבר 2014, אנחנו נצטרך להביא את כל המהלך הזה לאישור של GO NO GO מבחינת התהליך שאנחנו נבצע ברמת השטח.

הרעיון הוא לבנות את כל התשתיות ואת כל ההתארגנות בדרך לקראת התהליך הזה ושנגיע לשלב איפה שהוא לקראת נובמבר, כאשר הכוונה במרץ 2015 כבר לצאת לפעולה של בית משפט קהילתי. בנובמבר לאשר את תהליך ההכנה שיכלול גם בחירה של מקומות, היכן נבצע את הנושא הזה, גם הכשרות לצוותים מקצועיים, הן של הפרקליטות, הן של התביעה המשפטית, הן של גורמי הרווחה ברמות השונות – קציני מבחן, שירות וכל הפעולה של שירות מבחן – ובעצם להכשיר את הקרקע לקראת פתיחת המהלך הזה.

מבחינתנו אנחנו בתוך הנושא הזה בעיקר כי אנחנו חושבים שיש חשיבות רבה לחבר את הנושא הקהילתי ואת מה שמתרחש בתוך הקהילה, בתוך הערים בהן אנחנו שותפים, אל התהליכים, אל תהליכי החקיקה ותהליכי מיגור הפשיעה, מניעת רצדביזם וכן הלאה בתוך השטח, בתוך הישובים ומכאן בעצם, זאת המוטיבציה המרכזית של אשלים שהתפקיד שלה - למי שלא מכיר מספיק, היא עמותה משותפת לגוינט ולממשלת ישראל - הוא לפתח שירותים ותכניות עבור השירותים הממשלתיים לעתיד לבוא, בהנחה שהתכניות האלה יעברו את תהליך הפיילוט, את תהליך הביניים ויהיו מוצלחות. השירותים הממשלתיים לוקחים ומאמצים את התכניות האלה והופכים אותן לדרך פעולה.

כמו שצינתם קודם, יש פה הזדמנות אדירה מבחינתנו שהועדה בראשותך כבוד השופטת תסמן לנו אבני דרך להמשך.

ברשותכם, אני חושב שבשלב הזה יהיה נכון ששלומי יוסיף וכן השופט דורון שיוכל להתייחס.

השופט דורון: אנחנו, כאמור, שותפים בשלב מתקדם יותר. הרעיון כשלעצמו הוא רעיון נפלא. הוא מתחבר לתכניות קיימות כמו קדם מצד אחד, בית משפט לסמים בהיבטים מסוימים שלו, כולם תהליכים שמנסים להביא באמצעות שיקום אמיתי ולא שיקום שנובע משורה אחת או מהוראת תקנה אחת להחזרה של אנשים מדרך הפשע לחיים נורמטיביים שככל הנראה רק טיפול משולב, משפטי וקהילתי, יכול באמת לתת את המענה לזה.

הבעיה של התכנית כמו שאנחנו רואים אותה היא יחס העלות-תועלת שלה. זאת אומרת, זאת תכנית שמבחינת התקורות שלה היא עומדת להיות תכנית מאוד יקרה. היכולת של תכנית כזאת לטפל במסה של אנשים היא מוגבלת ולכן אני חושב שצריך בשלבים הראשונים שלה לסמן ולהיות צנועים ולבחון לאורך הדרך את מידת היתכנות של הביצוע ואת התיקוף שלו. בכלל צריך איזשהו ממד מחקרי לתכנית הזאת. זאת תכנית שבטווח הארוך היא ככל הנראה נושאת תשואה שכסף הוא לא המדד היחיד שלה אבל גם במונחים כספיים נדמה לי שאפשר להעריך אותה כשווה את מחירה אבל אין ספק שבטווח הקצר היא תכנית בעלת עלויות גבוהות מאוד כשהיתרון האמריקאי על פני זה הישראלי הוא שריכוזי האוכלוסייה מתוכם ניתן לאתר את המועמדים להיות בתכנית הזאת הם הרבה יותר גבוהים. הניסיון, כמו שאני מבין, אני עוד לא הייתי שם, מדבר על סדר גודל של אוכלוסייה של מאתיים אלף תושבים.

השופטת דליה דורנר: אני הבנתי מדניאלה שיש להם 3,000 בתי משפט כאלה.

השופט דורון: כן, אבל אני לוקח רק כדוגמה. מערכת בתי המשפט עוד לא באמת נכנסה לתהליך. הכול היה בממדים ראשוניים. נשיאת בתי המשפט, גלית ויגוצקי, הייתה שותפה למשלחת. מעבר לזה, אנחנו במעורבות של שיחות מאוד אינטנסיביות אבל לא מעבר לזה. מכיוון שהייתי שותף לבניית תכניות קדם מהיותי במשטרה ולבתי משפט לסמים מהיותי בבתי המשפט, אז יש לי יחסית מושגים טובים על מה צריך בשביל שתכנית כזאת תקרום עור וגידים אבל אין ספק שיש כמה מרכזי כובד ועוגנים שצריך לתת עליהם את הדעת לפני שאנחנו בבתי המשפט ובאמצעות המנהל מביאים לאישור הנשיא בכלל.

לכן אנחנו מאוד מאוד נשמח לרוח הגבית הזאת אבל נבקש לצקת לתוכה תכנים קצת יותר מעשיים.

השופטת דליה דורנר: אתם בשלים, אם תהיה החלטה כזאת, להתחיל בזה בפייילוט באזור מסוים?

השופט דורון: אני יכול להעיד מנקודת המבט המקומית של מחוז דרום. לכאורה אם יהיו תשתיות, כיוון שזה לא משהו שאם אני מבין נכון אמור להימצא כחלק מבית המשפט, זאת

אומרת, כל הרציונל של התכנית הזאת הוא שהיא מבודדת מההליך הרגיל הסטנדרטי שמתבצע, אז בהינתן תשתיות ועזרה בתקנים, אנחנו בהחלט יכולים לעשות את זה.

אורן גזל-איל: אז בעצם מה עכשיו הוועדה יכולה לעשות? כמו שאמרתי, בהתחלה חשבנו שנציע משהו מקביל או מוקדם יותר ממה שאתם מציעים, ועכשיו הבנתי מכס שזה בשלב כזה מתקדם שאין טעם לנסות לעקוף אתכם בסיבוב. אין לנו גם אינטרס לעשות את זה כמוכן, אם אין לזה טעם.

השופט דורון: אני אומר שצריך לקבוע אוכלוסיית יעד והקביעה הזאת צריכה להתקיים בשיתוף עם ראשי ערים או רשויות מקומיות, לבחור לאור נתונים - שלנו אין אותם אבל אשלים צריכים להשיג אותם - את האוכלוסייה שתהיה הכי נכונה מבחינת גס ריכוז וגם ריכוז עבריינות לטיפול, מכיוון שזה חייב להיות בקשר הדוק של אצבע עוטפת אצבע עם הרשות המקומית.

השופט דליה דורנר: אבל כבר עשיתם בדיקות? אתם כבר עשיתם בדיקות על אוכלוסיות מתאימות?

שלומי כהן: אני חושב שחשוב לציין שאנחנו נצמדים למודל האמריקאי והמודל האמריקאי מדבר שהשלב ראשון יעסוק בעיקר בבניית התשתיות, הכשרות של צוותים, מיפוי של כל גורמי סיכון, מיפוי של תשתיות קהילתיות, שיח עם ראשי הערים וכולי. זה השלב שאנחנו אמורים להיכנס אליו אחרי שנקבל את התייעוד מהוועדה המקצועית ומהוועד המנהל שלנו, שזה ב-10 ביוני. ברגע שיש לנו אישור עם תקציב מסודר שכבר הגשנו אותו והוא קיבל את ברכת הדרך של הוועדה המקצועית, אז אנחנו יכולים להתחיל בתהליך הזה שדניאלה בייניש אמורה להתחיל לעבוד אצלנו כבר ב-1 ביוני ולהצטרף אלינו לצוות.

יש לנו מספר אבני דרך שאנחנו סימנו ואמרנו שזה בניית מודל להפעלה, בחירה של שני בתי משפט, מיפוי של גורמי הסיכון, דיונים עם הרשויות המקומיות ויש עוד כמה דברים שאנחנו קבענו. זה תהליך מאוד מאוד מסודר שאנחנו עובדים לפיו, שהוא אמור, כמו שאיציק תיאר, להוביל אותנו לשלב של ממש לראות תיק ואולי אפילו לפני תאריך היעד שלנו.

השופט דליה דורנר: אלה התשתיות שאתה התכוונת?

שלומי כהן: בדיוק.

השופט דורון: נכון.

איציק זהבי: חשוב גם לומר שכרגע התקציב המיועד לפיילוט בשני מקומות, רובו ככולו הוא תקציב של אשלים. אנחנו רואים בזאת הזדמנות מאוד מאוד גדולה, גם לאשלים אבל בכלל, אני חושב שזה נכון לגבי החברה הישראלית, דיברנו הרבה מאוד על האידיאולוגיה שצריכה להניע את הנושא הזה. אנחנו חושבים שיש כאן מאחור אמירה מאוד מאוד חשובה לגבי הראייה של התהליכים ואני עכשיו מדבר מבחינת נקודת המבט הקהילתית יותר, פחות מנקודת המבט המשפטית. אני לא איש משפט ולא מכיר את הנושא הזה מספיק, אבל אני יודע לומר שבתוך התהליך הזה אנחנו בהחלט מבקשים להביא אל"ף לצמצום תופעות פשיעה, בטח ברמה הקלה שלה, ולאותם תהליכי פשיעה קלה סביבתית, קהילתית, ברמה הראשונית שלהם. אנחנו יודעים מהמחקרים שהנושא של מניעת הרצידיביזם כתוצאה מהעבודה בבתי המשפט הקהילתיים, גם בארצות הברית וגם במקומות אחרים בעולם כמו למשל באנגליה, בליברפול, שם הוקם גם בית משפט שמבוסס על אותה תפיסה, שיש לזה הצלחות מאוד מאוד גדולות ואנחנו רוצים לנסות בעצם את התהליך הזה. אני חושב שבעניין הזה משרד הרווחה רואה גם את האתגר, גם בתוך הוועדה המקצועית, של מי משפיע על מי, האם מערכת המשפט עושה סוג של משפטיזציה לשירותי הרווחה או האם שירותי הרווחה עושים השפעה הפוכה למערכת המשפטית. אני חושב

שמדובר פה בשיח חדש וזה באמת – ואני אומר את זה בעדינות ובצנעה – אולי חלק מהאתגרים שאנחנו באשלים באים כדי לפתוח את הנושא הזה.

לכן המהלך הוא מהלך ביניים. זאת אומרת, אנחנו לא באים ואומרים קדימה, ב-1 לינואר מתחיל הפיילוט הזה לרוץ. אנחנו מדברים על שלב ראשון. אנחנו רוצים לבנות את התשתיות, להכשיר את כוח האדם הרלוונטי, לעשות את כל הבדיקות ברמה של המשך, ברמה של המקומות בהם אפשר יהיה לבחון את הנושא הזה, לחבר את האנשים, לבקש את ההשתתפות של הרשויות המקומיות בתוך התהליכים האלה. יש בזה המון פרסטיז'ה לראש עיר לבחור את המוצר הזה שיהיה אצלו. אנחנו חושבים שאנחנו נמצאים בנקודת זמן מאוד מאוד חשובה ואת כל הדבר הזה אנחנו בעצם רוצים להביא השבוע לאישור של הוועד המנהל.

השופט דליה דורנר: מה עמדתכם? הרי הם יכולים לעשות תכניות. יש להם כסף ויש להם תקציב, אבל אתם בעלי הבית. על מה אנחנו מדברים?

השופט שפיצר: קודם כל, בשביל פיילוט אנחנו צריכים טייסים. אנחנו צריכים לראות איפה נכנסת מערכת המשפט במהלך הזה.

השופט דליה דורנר: נכון.

השופט שפיצר: זה מחייב אותנו לבחון תקנים שאנחנו אולי זקוקים להם, תקני שיפוט, תקני מינהל, מקום, זמן, הכשרה של שופט למהלך הזה כי שופט צריך להיכנס לראש אחר מהראש הקיים.

השופט דליה דורנר: עד כמה הם יתקצבו פיילוט כזה?

השופט שפיצר: אני לא יודע.

השופט דליה דורנר: אני שואלת.

השופט שפיצר: אני חושב שאנחנו עוד לא שם. זאת אומרת, זה משהו שקודם כל המערכת צריכה בכלל לראות שהיא חפצה בו והיא רוצה בו.

השופט דליה דורנר: דבר ראשון, זהו. הדבר הראשון, אנחנו כאן ממליצים. הייתי מאוד רוצה לדעת את העמדה הפורמלית של המערכת, אם היא רוצה בזה. יכול להיות לא תכף, זה פיילוט, כי אני הבנתי שהיא כן ועכשיו אתה יותר מסתייג. אני פשוט רוצה לדעת.

השופט שפיצר: אני לא אומר כן ואני לא מסתייג. בדברים האלה, מי שבדרך כלל קובע את עמדת המערכת זה הנשיא.

השופט דליה דורנר: ברור.

השופט שפיצר: אני אביא את זה בפניו. בגדול אני יכול לומר שיוזמות מהסוג הזה הן מאוד ברוכות בעינינו כי בסך הכול הרעיון הוא רעיון טוב, הרעיון להוציא אנשים מהחיבוק של הפשיעה בשלב שבו אפשר לעשות את זה ולהכניס אותם ישר למסלול הטוב כי בתי סוהר, כמו כל מנגנוני ענישה קיימים, לא תמיד מביאים אחר כך לתיקון הדרכים ולפעילות אזרחית טובה.

בגדול, היה לנו פיילוט של בית משפט לסמים למשל, בתל אביב, שאי אפשר לדבר עליו במונחים של הצלחה אדירה – ואני מתבטא, כדרכי, בנימוס – ועדיין אנחנו בוחנים כל אפשרות.

השופט דליה דורנר: למעשה בתי משפט קהילתיים, בתי משפט לסמים זה סוג של בתי משפט קהילתיים.

השופט שפיצר: לגמרי.

השופט דליה דורנר: רק הוא עוסק בסמים.

השופט שפיצר: כי גם שם זאת עבירה יחסית שאפשר באמת לעבוד אתה. זאת אומרת, לא ברמות של סחר סיטונאי אבל ברמות של משתמשים או סחר קטן.

השופט דליה דורנר: עוד ב-1980 אני חשבתי שדבר כזה חסר. באתי מהצבא - בצבא זה לא איזה פושעים אלא זה משהו אחר - ----

השופט שפיצר: אני רק יכול לומר לך שכשהייתי מ"פ בכלא 6, קיבלתי הרבה חיילים ממך, מבית הדין הצבאי.

השופט דליה דורנר: כן, אז אנחנו מבינים את זה. זה משהו אחר.

השופט שפיצר: ודאי.

השופט דליה דורנר: לכן אני מניחה שגרונס בוודאי בעיקרון יסכים לזה.

השופט שפיצר: מניסיון, לא צריכה להיות שום מניעה.

השופט דליה דורנר: אני יכולה לדבר אתו, אבל אני לא חושבת שיש צורך בזה. היינו רוצים, בכל זאת גם אנחנו צריכים, כדי להמליץ לדעת מה עמדתכם.

השופט שפיצר: יש לי אתו מחר ישיבת הנהלה, כמדי שבוע, ואני אעלה את זה בפניו. אפשר לקבל קצת חומר עם טיפה יותר בשר?

אורן גזל-איל: את החומר שחילקנו היום קיבלת?

השופט שפיצר: לא. רק את המיילים שאני מוזמן.

שלומי כהן: נעביר לך.

אורן גזל-איל: שתי שאלות. מי קהל היעד? האם קהל היעד הוא כל מי שמגיע לבית המשפט בעבירות קלות?

השופט שפיצר: היום דיברתי עם אביחי ובדיוק זה מה ששאלתי. מה רמת העבריינות, האם זה עבריין חוזר, האם זה עבריין ראשון.

אורן גזל-איל: האם זה גם או בעיקר כאלו שהיום במעצר עד תום ההליכים או דווקא לא והם לא הקהל הרלוונטי כי מבצעים כבר עבירות חמורות מדי בשביל להיכנס למערכת בהתחלה? זאת השאלה הראשונה. על מי אנחנו מדברים מבחינת הקליינטים של הפרויקט.

השאלה השנייה היא על העלויות, אם אתה יכול להגיש שתיים-שלוש מלים. מה פרויקט כזה, אם אתה הופך שופט אחד במקום של בית משפט קהילתי, מה העלויות הנלוות?

השופט דורנר: אני רוצה להתייחס לשאלה הראשונה בעיקר. אני חושב שקהל היעד הוא כל מי שניתן לשנות את המהלך שלו.

השופט דליה דורנר: בהכירי, קשה מאוד לדעת. אתה מכניס את עצמך לפינה שלא תצא ממנה. אתה צריך לקבוע איזה שהם קריטריונים וזה לא אומר שאנחנו יודעים. אנחנו יכולים לטעות.

רחל שרביט: אני יכולה להגיד שקדם, ואני מברכת על כך שזה בדרום כי שם התחלנו – הייתי במחוז שם – תמיד אנחנו מתחילים עם גישה מאוד נוקשה, עם עבירות קלות מאוד ולאט לאט עולים כשרואים שזה מצליח. כך שזה בלי ספק יתרחב.

אורן גזל-איל: כמה רחב?

רחל שרביט: עד שהמערכת מתחילה לפעול ומתרחבת. אנחנו כבר הרחבנו את קדם כמעט לכל עבירה. לא רצח, לא הריגה אבל התרחבנו לעבירות שבהתחלה היה שומו שמים והגענו לאלימות קשה, לדקירות עם סכין, עם פגיעות קשות בגוף כאשר הנפגעים רוצים להיפגש עם הפוגע וזאת בקשה שלהם.

איציק זהבי: גם זה התפתח יחד עם שירות הנוער באשלים.

רחל שרביט: ודאי. זה משרד המשפטים.

השופט דורנר: כן, אבל בשביל זה דרושה הסכמה והסכמה היא הסכמה שדווקא בתי המשפט הם החלק החיצוני. דרושה הסכמה בין רשויות התביעה, רשויות הסנגוריה שגם להן, אגב, יש לפעמים רושם שהוא היה יכול לצאת מזה בהרבה פחות מאמץ ממה שהוא יצא מזה כאן. זאת הסתכלות מאוד צרה. כל הגופים שדרושה הסכמה שלהם צריכים להבין שמדובר על משהו שהוא ארוך טווח עם תשואות ארוכות טווח ולא לבוא מנקודת המבט כמו שראיתי את זה בכל התהליכים שראיתי עד היום, שאני רק מנסה להיפגע כמה שפחות. דרושה גישה שונה לחלוטין.

אורן גזל-איל: השאלה השנייה. על מה אנחנו מדברים? צריך שופט נוסף או שאלה אותם שופטים? כי בלאו הכי מטפלים באנשים שכבר היום מגיעים למערכת בבקשות למעצר או בבקשות לשחרור בתנאים כנאשמים. אותם שופטים, רק יוקצה שופט שיטפל בהם ויעביר את זה. אותו דבר אני שואל על אנשי המערך מסביב. זאת אומרת, האם אנחנו מדברים כאן על איזשהו מערך חדש של עשרים אנשים – אני מקצין – בישוב שישרתו את שירותי הרווחה, בתי המשפט, דברים משפטיים וכל הרקע? או שבעיקרון אנחנו מתבססים על תשתיות קיימות ורוצים עוד אדם או שניים שיעשו את התיאום, שאז גם הייתכנות של זה הרבה יותר גדולה, אני חייב להודות.

השופט דליה דורנר: נניח שאדם שיש לו מינוי של שופט נוער, אתה מכניס אותו. גם שופט נוער יכול לשפוט.

השופט שפיצר: שופטי נוער, כבר היום הם חצי בית משפט ויש להם את כל הסמכויות החברתיות לסיים הליך בלי הרשעה ובלי כלום.

השופט דליה דורנר: ודאי. זה מה שאמרת. זה יש, אבל פה בכל זאת זה משהו מיוחד. צריך ללמוד את זה. צריך לעשות קורסים והשתלמויות. זה יותר זול. באמריקה הם עשירים ולכן הם יכולים לעשות את זה, יש להם גם הרבה מאוד אנשים. אולי אפשר להתחיל את זה בצורה יותר צנועה.

השופט שפיצר: כשהשופטים שלנו ישבו באולם מספר ימים שיושבים השופטים באמריקה, בלי להוסיף שופטים אנחנו נוכל לטפל בזה בכוח האדם שלנו.

השופט דליה דורנר: כמה יושבים השופטים שלנו? לא חמישה ימים?

השופט שפיצר: בין ארבעה לחמישה ימים.

איציק זהבי: אני יכול רק לומר לגבי התהליך שאנחנו נמצאים בו כרגע, והשאלות שאתם שואלים כאן, הן חלק מהשאלות שאנחנו שמנו לעצמנו לטווח הזה. אנחנו באים ואומרים שתידרש עבודת הכנה והכשרה גם אל מול הסנגוריה, גם אל מול התביעה המשטרית, גם אל מול המערכות האחרות כדי באמת לבחון איזה סוגי עבירות אנחנו נביא לדיון בבית המשפט הקהילתי, מי יהיו האנשים, איך זה ייבנה, איזה תשתיות נבנה. אלה הם תהליכי הביניים שאנחנו מוכנים ולוקחים על עצמנו בתוך התהליך הזה. כמובן בכל אחד ואחד מהמקומות האלה ישבו אותם האנשים הרלוונטיים. חגית לרנאו מהסנגוריה הציבורית שותפה אתנו.

השופט דליה דורנר: מה התקציב שעומד?

איציק זהבי: אנחנו כרגע מעריכים.

שלומי כהן: עד השלב הראשון של בניית התשתיות, בין 200 ל-250 אלף דולר.

השופט דליה דורנר: ויש לכם? יש להם 250 אלף דולר בשלב ראשון לתשתיות.

איציק זהבי: לתשתיות. הכוונה שלנו לגבי הבנייה של התשתיות או התאמה של מבנה. אתה מדבר על מבנים.

אסף וסרצוג: כשאתם אומרים, מה זה אומר מבחינתכם? זה לא רק מבנה.

איציק זהבי: הכשרות בכל הרמות ובכל הצוותים. ברור לנו שהכשרה לשופטים, כמו שאמר מנכ"ל בתי המשפט, היא עולה בתעריפים שונים מאשר הכשרות שאנחנו נעשה לקבוצות אחרות, אבל הכוונה שלנו אל"ף להכשיר כמה שאפשר את אנשי המקצוע. אני עוד מדבר על השלב של לפני ההכשרות, השלב של למידת הנושא, להכיר את כל האלמנטים השונים, לבנות את התהליכים אל מול הוועדות השונות ואל מול נציגי הפרקליטות, נציגי התביעה ונציגי הסנגוריה כדי באמת לראות ולנסות לאבחן על איזה תיקים מדובר. אני חושב שהשופטים שנמצאים בתוך המהלכים, לפחות כרגע נותנים לנו, בתחושה שלי לפחות, גם רוח גבית לעצם העניין וגם מנחים אותנו לעניין הסוגים של עבירות.

השופט שפיצר: אני רוצה לומר שבשלב הזה אנחנו נמצא להערכתי די והותר שופטים שייתנו מזמנם ומליבם בהתנדבות בלי להעמיס על התקציב שלכם. התקציב שלכם, להערכתי, יבוא לידי מיקוד בכל מה שקשור אצלנו, אולי, אם בכלל, ביישום. בשלב הזה של לבנות, להתגבש, לראות מה כן ומה לא, בהיכרותי נכון, זה כך.

השופט דליה דורנר: לדעתי יש לך מערכות אחרות.

איציק זהבי: אנחנו מדברים על קציני מבחן.

חל שרביט: שתינו ביקרנו, גם חגית וגם אני. העניין של המבנה. אם נלך על אותו מבנה של בית משפט, אז הכנסנו משהו מהישיבה של שאר הגורמים כי יושב שם גם משרד החינוך, יושבים שם קציני המבחן שנותנים טיפול במקום ופוגשים מיד את האנשים. השופט קורא להם. הנגישות הזאת והעטיפה של האנשים מאוד משמעותית. אולי כדאי להתחיל לחשוב לגייס מישהו שיתרום.

השופט דליה דורנר: על מה להוציא את ה-250 אלף דולר? כדי לקדם את העניין.

איציק זהבי: לגבי העניין הזה. תראו, כשדיברתי על עבודה עם ראשי הרשויות, זה ברור שאם ראש עיריית באר שבע, סתם לשם דוגמה, יבקש שהתכנית הזאת תשב אצלו כפיילוט והוא יוכל להתהדר בה, הדרישה שלנו, שאנחנו גם מפעילים שם הרבה מאוד תכניות נוספות, ו/או אנחנו נצטרך לעשות איזושהי התאמה של מבנה ואנחנו גם מחפשים במקביל אפשרות לגייס כסף

מתורמים בארצות הברית שירצו להשקיע בהשקעה במבנה שכזה. אני חושב שלפילוט, למצוא שני מקומות שייתנו מבנה לטובת העניין הזה ואפילו יעשו, חבריה, זה לא רק מבנה אלא זאת גם אחזקה שלו, זה שמירה, זה ארנונה, חשמל וכל הדברים האלה. זה ייפול בחלק גדול, אני מעריך, על הרשות המקומית. התהליך שעכשיו אנחנו מבקשים לייצר הוא תהליך הביניים הזה שיאפשר לנו להביא הצעות קונקרטיות. זאת אומרת, לבחון, אחרי שהנהלת בתי המשפט תגיד לנו לכוון את עצמנו – כרגע אנחנו מדברים על אזור המרכז, רמלה-לוד או אזור באר שבע – לשני מקומות ואנחנו נתחיל את התהליך עם ראשי הרשויות, אנחנו מאמינים ומקווים שהם יתרמו לעניין הזה. אני לא רוצה לחבר את זה גם לעניינים פוליטיים, שנת בחירות וכן הלאה וכן הלאה.

אורן גזל-איל: אין לכם שום תכנית שקשורה לשימוש בתשתיות הקיימות? אני הבנתי מדניאלה שזה גם ישים בבתי המשפט. אם אנחנו מדברים על מבנה, אז יהיו שני ראשי ערים ועוד שני תורמים ואפשר יהיה למצוא שני מבנים, אבל זה לא יכול להיות כך בפריסה ארצית. לא עובדים על רצון טוב של ראשי ערים ותורמים כדי לבנות בתי משפט קהילתיים.

איציק זהבי: נכון.

אורן גזל-איל: אני חושב שהתכנית עם דינמיקה צריכה להיות הרבה יותר צנועה או שתהיה גם, במקביל, תכנית הרבה יותר צנועה שפועלת בתשתיות הקיימות.

איציק זהבי: היא תהיה.

אורן גזל-איל: כמו שאמרת, לא בונים הכול מחדש.

איציק זהבי: אנחנו בטח לא יכולים לקחת על עצמנו אמירה שמעכשיו והלאה אנחנו הולכים לבנות מבנה חדש.

השופט דליה דורנר: כתוצאה מהמלצות הוועדה להתחיל בפילוט, עם המלצה שזה ילך טוב, אני אחשוב שינסו.

שלומי כהן: אני חושב שכדאי להתחיל צנוע ולבדוק את הפילוט הזה. צריך לציין שכל התכניות של אשלים מלוות במחקר הערכה שבדק את השאלות שתיארת ותיארו קודם, כל הכלכליות אבל לא רק הכלכליות, אם זה עובד, לא עובד וכולי. בתוך עמנו אנחנו חיים. זאת אומרת, יש קיצוצים, אנחנו לא באיזו תפיסה שהכול יכול להיות. אני מניח שכאשר נעבוד עם הגורמים, אנחנו נשתמש בתשתיות קיימות ובאנשים קיימים ונסיט את זה, וזאת תהיה ההמלצה שלנו, להסיט יום בשבוע, יומיים בשבוע, שקציני המבחן והסגורים והשופטים יעסקו בנושא הזה ולאט לאט נתקדם.

משפט אחרון. לאשלים יש המון ניסיון לא בהחלת פרויקטים אלא באפשרות לקחת פרויקטים או קונספציות ולהפוך אותן לפרקטיקה. ציינו את קדם, אבל לא רק קדם. יש לנו אבני דרך מאוד מאוד מסודרות. אנחנו דיברנו גם עם ברוקדייל שיעשו לנו מיפוי קבוצות מיקוד. אנחנו מאוד מאוד ערוכים לשלב הזה. חשוב מאוד לציין את זה. זה לא שזה נמצא באיזושהי מעטפת שאנחנו לא יודעים מה אנחנו עושים אלא יש לנו אבני דרך מאוד מאוד מסודרים שאנחנו עובדים לפיהן.

אסף וסרצוג: שתי שאלות ואחר כך אני רוצה להתייחס. בהמשך למה שנשאלתם קודם ודיברנו על להתחיל מקטן. האם יש פה איזשהו חשש להרחבת רשת במובן שאנשים שמלכתחילה לא היו מגיעים למצב של דיונים של מעצר עד תום הליכים או אולי מלכתחילה גם לא היו מגיעים לאישומים של מאסר וכן הלאה, שעכשיו בית המשפט הזה בעצם ידון בהם?

השאלה אליכם היא אם ניקח את הנושא של הפריסה וההתקדמות, תוך כמה זמן להערכתכם. לא הצלחתי להבין מתי כביכול אתם יוצאים לדרך, אם אפשר להתחיל או מה פרק הזמן של ההכשרה.

איציק זהבי: לפחות מבחינתנו, אנחנו מדברים על יוני 2015, להיות מוכנים כאשר בנובמבר 2014 אנחנו נציג את כל התמונה ונוכל לקבל אישור של GO NO GO.

אסף וסרצוג: להתחיל בשתי רשויות.

איציק זהבי: שתי רשויות. שני בתי משפט בשבתם כבית משפט קהילתי.

השופט שפיצר: אני חייב לשים על השולחן שיכול להיות שיהיה כאן צורך בשינוי חקיקה.

השופט דליה דורנר: יכול להיות אבל אתה יודע ששינוי חקיקה זה סיפור שלא ייגמר ואי אפשר גם לדעת מה יהיה. אני חושבת שבמצב המשפטי הקיים, אם אני עוד זוכרת משפטית, לא צריך לעשות מהפכה. את הכלים יש לנו. זה יותר עניין אדמיניסטרטיבי.

השופט שפיצר: אני יודע. אני פשוט מנסה לדמיין איך מתנהל ההליך הזה. הוגש כתב אישום, יש בקשה למעצר, אין בקשה למעצר. איך מתנהל ההליך? איפה מתנהל ההליך מול התובעים?

אורן גזל-איל: אחרי הכרעת הדין.

השופט דליה דורנר: אין שינוי בהליך. זה שינוי בהתייחסות. אתה מטפל בהליכים רגילים, רק אתה משתמש. תראה, כל שופט בעצם יכול גם יום לטפל בזה, אם יש לו ראש כזה, קצת כזה וקצת אחר. זאת אומרת, כאן אתה מדריך אותו. עד כמה שאני הבנתי, מדובר על אנשים שבכלל מודים באשמה. כלומר, כל העניין הוא אחרי הכרעת הדין. אבל כאן יש רעיון שאולי אפשר לעשות את זה טרום. זה אחד הדברים שהוועדה שלנו צריכה לשקול אבל הרעיון של בתי משפט קהילתיים, כפי שאני הבנתי אותו – בזמנו, כי פגשתי את דניאלה והיא הסבירה לי וזה מאוד מצא חן בעיני – זה אדם בודד. עכשיו, מה אתה עושה? במקום לשלוח אותו לבית סוהר לתקופה כזו או אחרת, שבו אתה עובר לתיק הבא, אתה מתעסק אתו. כלומר, בהליך שלם, שזה בסופו של היום גם יותר זול וגם יותר יעיל, ואם זה קהילתי, זה ממש יכול לשנות תמונה בקהילה, וזה מדהים. כפי שאמרתי, שכונה ג', מי שמכיר את באר שבע, אני לא יודעת אם זה עדיין כך ---

קריאה: ג' ו-ד'.

השופט דליה דורנר: זה היה ככה. זה עצוב מאוד במדינת ישראל כי זה היה כך ב-1980. זה עצוב מאוד שאנחנו ב-2013 וזה עדיין ככה. סימן שאנחנו לא עשינו כלום.

אורן גזל-איל: שופט יכול שיהיו לו הסמכויות הרגילות.

השופט דליה דורנר: אין שום בעיה. יש לו את כל הסמכויות.

אורן גזל-איל: לפני גזר הדין בסמכויות של שחרור בתנאים, אחרי גזר הדין בסמכויות -

ענת אסיף: צריך לשלוח תסקיר.

אורן גזל-איל: נכון.

השופט דליה דורנר: ביקשנו תסקיר, עשינו זה, עשינו זה.

רחל שרביט: יש לו ניסיון וכולי.

השופט דליה דורנר: הרעיון מקביל לתהליך, עד שגומרים את העניין ורואים מה התקווה שלהם, לפני ששולחים אותו לכלא.

רחל שרביט: השאלה של אסף האם זה ירחיב את הרשת, תראה, יש עכשיו את הניסוי של ההטיה מההליך הפלילי ובכלל המגמה היא להוציא מההליך הפלילי את מי שאפשר. זה יתרחב במידה שזה יצליח. הכוונה היא לא להשקיע משאבים איפה שלא צריך. מי שלא צריך שיקום, לא צריך להיכנס למהלך הזה. רק מי שזקוק לשיקום קהילתי וחייב את סמכות בית המשפט, כי מה שאנחנו יכולים לעשות בלי בית משפט, אנחנו אומרים יהיה פיקוח רגיל. מדובר בכאלה שמאוד חשובה להם המילה של השופט שאומר לו התקדמת, השקעת, בית המשפט מעריך את זה והוא לא יטיל עליך עונש חמור. המבוגרים יתחילו לעבוד כמעט כמו הנוער כי ההליך של ההטיה מההליך הפלילי יעבוד ואני מאוד מקווה שהוא יאפשר להרבה אנשים לצאת, ואז זה לא ירחיב את הרשת.

השופט דליה דורנר: לפי הבנתי העניין הזה הוא נכון לטפל בזה למי שאתה, אם זה לא מצליח, שולח אותו לכלא.

אסף וסרצוג: זאת גם ההבנה שלי.

השופט דליה דורנר: זה לא סוג עבירות שאתה שולח לכלא. סחר בסמים אתה שולח לכלא. אני לא מדברת על אחד עם עשרים קילו, אותו קח לכלא. לזה, אמרתי לך כבר, שלקונסטיטוציה צריך תמיד שכל. אבל יש מקרי ביניים, בחורים בתחילת דרכם, הפושעים הקטנים, מה אתה עושה אתם? אתה שופט, מה אתה יכול לעשות אתם? אתה יודע שתיתן לו על תנאי, חבל על הזמן אז שלפחות ישב בכלא כמה חודשים ולא יגרום נזק לסביבה. כך אני רואה את זה. אני רואה את כל המערכת הזאת במקום הכלא. כלומר, אם זה לא יצליח אחרי כל מה שהשופט יבדוק, הבחור צייק הזה ילך לכלא והוא יודע שהוא ילך לכלא. זה נותן לו את הדחיפה להתאמץ. זה הרעיון.

חגית לרנאו: אם אפשר לשאול שאלה על האח הקטן של הרעיון הזה, על בית משפט לסמים בתל אביב. אתה אמרת את הדברים שזה פיילוט שלא כל כך הצליח. האמת שאני אשמך לדעת למה זאת ההערכה של בתי המשפט.

השופט שפיצר: כי ישבנו לא מזמן עם רשות הסמים, קיימנו אתם שתי ישיבות על העניין הזה. ראשית, יש בעיה ממשית. אני לא זוכר עכשיו להגיד לך במדויק, אבל יש בעיה חוקית בדרך הניהול של זה. שנית, גם התוצאות שהפילוט הזה הניב.

חגית לרנאו: אני מכירה לפחות את המעט התוצאות שפורסמו בארץ. אני לא יודעת מה הייתה הבעיה החוקתית. אני לא הייתי בטוחה שאני חושבת שזה נכון שאין סמכות לעשות את ההליך, אבל מעבר לזה, התוצאות בתל אביב, אמנם הם תקועים במספרים מאוד קטנים כבר הרבה מאוד שנים אבל מדברים על בערך חמישים אחוזי הצלחה. חמישים אחוזי הצלחה, זה אותם מספרים שמדברים עליהם בארצות הברית ושם מציגים את זה כהצלחה מדהימה.

השופט שפיצר: כיוון שאחוזי ההצלחה, כשזה לא עובד כך, הוא חמישה אחוזים.

חגית לרנאו: בסדר. נכון, אבל יכול להיות שצריך להתאים את הציפיות לאפשרויות של המודל.

אורן גזל-איל: אבל כולנו יודעים, אנשים שנכנסים לתוך הפיילוט הזה, שחמישים אחוזי הצלחה לא אומר כלום כי אתה לא יודע אם אלה אנשים שמראש סיכויי ההצלחה שלהם הם חמישים אחוזים או שבית המשפט לסמים גרם לכך שסיכויי ההצלחה יהיו נמוכים.

השופט שפיצר: אל תשכחי שהליך המיון שלך בונה לקראת המאה אחוזים ורוצה להכניס לתוך התהליך הזה אנשים שהציפייה שבסבירות גבוהה תעלה אותם. זה לא שאתה הולך ואומר שיש לי מאה נאשמים אן-בלוק ואני מכניס אותם לתהליך.

חגית לרנאו: זה נכון. גם בבתי המשפט לסמים בארצות הברית, יש אלפים כאלה, עושים תהליכים שונים והאוכלוסייה היא פחות או יותר אותה אוכלוסייה והיא עומדת מהציפייה הזאת שאלה אנשים שמיועדים להיות במעצר עד תום הליכים. הרי משם הם עוברים לבית המשפט. לא מדובר על מישהו שנגע פעם בקצת.

השופט דליה דורנר: בדרך כלל יש להם זכות חוקתית לשחרור בערבות. המעצר הוא דבר רציני מאוד.

חגית לרנאו: כן, אבל הרבה פעמים, אם אדם מבצע או עבירות סמים או עבירות רכוש על רקע של היותו מכור, אז גם הזכות החוקתית נסוגה. אני כן רוצה להתעקש על זה. אני חושבת שכשמתכלים על מה קורה, על בתי המשפט לסמים בארצות הברית, ויש המון המון כתיבה והם מתגאים בחמישים אחוזי הצלחה, אני חושבת שגם כאשר מדובר על התהליכים האלה, יהיה מדובר על איזושהי רמת סינון מראש, מי מתאים ומי לא מתאים.

אני אמרתי את זה כבר פעם מסביב לשולחן הזה, שאני חושבת שהדבר הכי פשוט כמעט שאפשר לעשות זה לקחת את המודל של בית משפט לסמים שקיים בתל אביב ולעשות אותו בחמישה-שישה בתי משפט בארץ. זה נכון שזה קצת וזה עדיין יישאר עשרים אנשים בשנה, אבל עשרים אנשים בשנה כפול שש מקומות, זה 150 אנשים בשנה שלא הולכים למעצר והולכים לתכניות טיפול.

השופט שפיצר: אני פשוט חי יותר במציאות שלנו. השאלה על חשבון מה זה בא. אנחנו תמיד שואלים את עצמנו, כל פעילות כזאת. עשינו את בית משפט לסמים ואנחנו בוחנים. אנחנו כל הזמן מעורבים בפילוטס כאלה ואחרים כי אנחנו בעד הדברים האלה ואנחנו גם חושבים שמה שאפשר לפתור – אם תיקחי לדוגמה את נושא של אישומים פליליים – יש פעילויות שונות ומגוונות שאנחנו הולכים אליהם כי אנחנו חושבים שזה טוב וזה נכון וזה מועיל ואתה עוזר לאדם לצאת מצרה בדרך פחותה מאשר הענישה הפלילית של גזר דין בוטה. ברור שמהלך כזה יכול לפתח אותו עוד יותר אבל עדיין אם אתם מדברים אחרי הכרעת הדין, בעצם האיש כבר הולך הביתה עם ההרשעה. לא?

חגית לרנאו: זה תלוי במידת שיתוף הפעולה בהליכי השיקום והאם הוא מבצע את כל מה שניתן. בית המשפט עוקב אחריו יחד עם כל שאר הגורמים ומטיל עליו את מה שהוא מטיל ליצוע.

השופט שפיצר: בית המשפט צריך להתכנס אחת לשלושה חודשים בעניינו של האיש ולראות.

קריאה: בית משפט קהילתי? אחת לשבוע-שבועיים.

השופט שפיצר: אבל ההליך מתמשך בפן השיקומי שלו על ידי בית משפט. המעקב השיקומי שלו. אני מבקש שתהיו ערים לדבר הזה. זה מחייב משאב שיפוטי שאין לנו.

השופט דליה דורנר: ודאי. אתה לוקח בן אדם והוא מודה או לא מודה, אתה גומר את הסיפור, שולח אותו למשל לשמונה חודשי מאסר ובוזה גמרת. בשבילך ובשבילי התיק נגמר. אבל אנחנו בעצם לא עשינו כלום. לפי התכנית הזאת, אני לא יודעת אם אני מקדישה פי עשר זמן מאשר לאדם שאני גומרת את התיק במכה. אולי פה הוא יודה ושם הוא לא מודה, אז אני צריכה כמה ישיבות. חוץ מזה, הדיונים האלה, הוא לא רק מופיע בפני השופט אלא המערכת היא יותר מורכבת. השופט הוא רק כאילו קושר את החוטים, הוא בעל הסמכות. זה לא בדיוק כך.

אני חושבת, ואני מציעה לאורך, צריך להעביר אליך חומר הרבה יותר

מסודר.

אורן גזל-איל: הוא כבר העביר אבל כנראה משהו התפקשש.

השופט דליה דורנר: כן, הוא העביר, משהו התפקשש וזה חסר. בכל אופן, עקרונית, כיוון שזה נראה לי, כדאי שתדבר עם הנשיא.

אורן גזל-איל: לענייננו, השאלה אם אנחנו הולכים להמליץ מעבר לרוח הגבית גם להרחיב את הפירוט מסוג בית משפט לסמים לבתי משפט אחרים.

השופט דליה דורנר: נדמה לי שכבר שלחתם משלחות והתחלתם לטפל בזה. אם כבר, אז כבר, צריך לקחת את זה לבית משפט קהילתי אבל היינו רוצים את העמדה שלכם. אני מבינה שאתה חושב שביט משפט לסמים כפי שהוא קיים, הוא לא נתן למערכת.

השופט שפיצר: היו לנו שתי ישיבות ודי הופתענו מהצורה שזה עובד כי סברנו שיש לנו ממש בעיות משפטיות שלא נפתרו או שלא ניתנה הדעת עליהן, אבל עדיין אנחנו לא הורגים את זה כי הדבר הוא חיובי.

אורן גזל-איל: צריך כאן לחפש מתחת לשולחן את הבעיה.

השופט דליה דורנר: לא, אין בעיות.

אורן גזל-איל: בית משפט לסמים פועל בהסכמה עם כל הצדדים.

השופט שפיצר: אתה תשלח לי את החומר. אני לא צריך להגיד שבהליך פלילי אתה צריך מאוד לדקדק בפעילות של ההליך. תזכור שיכול להיות שההליך בסופו של יום ישתבש. לא כל עברייני סמים עולה על המסלול ורץ אתו עד הסוף.

אורן גזל-איל: אמרנו. חמישים אחוזים נכשלים.

השופט שפיצר: חמישים אחוזים נכשלים, עדיין צריכים להיות זהירים ביחס לזכויות המשפטיות שלהם.

השופט דליה דורנר: נכון. אני חושבת שהכלים הקיימים נותנים פתרון. תבדקו את זה. זה בסדר גמור.

חגית לרנאו: אני רוצה להעיר עוד הערה אחת כדי לסגור לפחות את הצורה שאני רואה את הנושא. אני מאוד בעד הרעיון של בתי משפט קהילתיים. אני חושבת שזה רעיון מאוד יפה ושיש לו באמת אופק הרבה יותר גדול ורחב מבתי משפט לסמים. עם זאת, אני חושבת שבתי משפט לסמים זה רעיון הרבה יותר ישים. זה רעיון שאם אני מבינה נכון, ואני אגיד שהוועדה הזאת יושבת תחת איזושהי הבטחה של האוצר, שאולי תתממש ואולי לא, אבל ההנחה היא שהיא תתממש, שאפשר להסיט משאבים מכליאה לטיפול. לכן ברור שלהקים עוד שישה בתי משפט לסמים, זה משהו שדורש משאבים אבל אסף הבטיח לנו שאם תמורת זה אנחנו מפנים לו חצי בית

כלא, הוא יוכל לתת לנו משאבים. זאת צורת החשיבה הבסיסית ולכן ההנחה צריכה להיות שאם אפשר להראות שאפשר לפנות תקציבי כליאה ולהסיט אותם למקומות האלה, ואלה גם משאבים של בית המשפט, אלה גם משאבים של רווחה, אבל עדיין זה גם יעיל יותר כלכלית וגם אפקטיבי יותר מבחינת מניעת מועדות, אז זה הכיוון שצריך ללכת אליו. לכן אני חושבת שכדאי אולי לקיים ישיבה נוספת ולהסתכל בצורה יותר מעמיקה מה הבעייתיות שאתם או הרשות למלחמה בסמים רואים בתי המשפט לסמים. שוב, אני רואה את אותם דברים שנעשים בארצות הברית עם אותם מספרים ועם אותם נתונים. שם משבחים ומהללים שזה אחד הפיתוחים הכי מדהימים של מערכת המשפט ובעשור הוקמו אלפים כאלה בארצות הברית וכאן תחושה שזה משהו שלא באמת עובד וכדאי לעצור ולהסתכל על זה.

אורן גזל-איל: אבל חגית, גם אם נמליץ, כמו שאמרתי, אנחנו התנדנדנו, בהתחלה זה התחיל מזה שנציע להרחיב את בתי המשפט ולא רק ניתן יד לפרויקט הזה שהוא יותר מתקדם. גם אם נעשה את זה, אני חושב שבבתי המשפט לא מדובר רק בהקלה על העומס. המשטרה מוסיפה עוד 25 אחוזים בקשות מעצר עד תום הליכים, זה משנה את העומס של בתי המשפט הרבה יותר מאשר החלטה כזאת להוסיף.

השופט שפיצר: ומכפילה את כמות כתבי האישום מעשרה אחוזים לעשרים אחוזים.

אורן גזל-איל: כן. מנסים.

השופט שפיצר: לא, לא מנסים. הם עושים את זה בגדול.

רחל שרביט: ועדה כזאת לא מתכנסת כל יומיים במדינת ישראל ואני לא חושבת שכדאי ללכת בקטן כל כך. בית משפט לסמים הוא ייחודי לאוכלוסייה מסוימת, הוא יותר קטן. אנחנו מדברים על בית משפט קהילתי שעובד רחב יותר, נכון יותר, עושה את העיקרון השיקומי.

אורן גזל-איל: השאלה אם לכתוב גם הצעה ליישם בטווח היותר מייד. לא במקום. המלצה לתת את הרוח הגבית לפרויקט של אשלים. אני חושב שבעניין הזה יש קונצנזוס.

השופט דליה דורנר: אבל בית משפט לסמים זה סוג של בית משפט קהילתי. אם אתה כבר מקים משהו כזה, למה דווקא להיתקע בסמים? מה יש בסמים? למה סמים זה טוב ומקום זה לא טוב?

אורן גזל-איל: הכוונה שבמערכת בתי המשפט הקיימת עם השופטים הקיימים, אולי צריך לעשות מסגרות של שירות המבחן, אני לא יודע, אבל עם המשאבים הקיימים בית המשפט הוא דבר הרבה יותר ישים, הוא הרבה יותר פשוט ואפשר לעשות אותו מחר. כאן בית המשפט הקהילתי, אומרים שב-2015 אולי יקום - והוא יוכל לעבוד יופי - שני בתי משפט כאלה בכל הארץ וזה נפלא ומדהים.

השופט דליה דורנר: אתה יכול להקים בית משפט קהילתי ולומר שבשלב ראשון, בשנה ראשונה, הוא יתעסק עם סמים, אם אתה רוצה. נדבר על זה. אנחנו לא צריכים לקבל החלטה.

למנהל בתי המשפט יועבר חומר, הוא ישאל שאלות, אם העניין יראה לו הוא יודיע גם לנו וידבר עם הנשיא גרוניס. אנחנו נגלגל את זה מכאן ואילך. נמליץ כך, נמליץ אחרת. נדבר בינינו. אנחנו נצביע. זאת דמוקרטיה.

ענת אסיף: אני מתלבטת לגבי השאלה אם המלצה נפרדת, כן או לא. הייתי הרבה יותר רגועה אם הייתי מבינה מכם, בשיתוף שלכם, שהמהלך שלכם אחרי הפיילוט הזה שהוא קריטי בשביל כל פיתוח של דבר כזה, ייקח בחשבון את בית המשפט לסמים, ילמד אותו, יפיק את

הלקחים. כשזה ברור שזה מובנה בתהליך, שאי אפשר אחרת לדעתי כי זה הניסיון הכי קרוב שיש בארץ.

השופט דליה דורנר: זה בית המשפט הקהילתי שיש בארץ.

ענת אסיף: כן. ארצות הברית היא ארצות הברית אבל זה בשכונתנו. אם זאת הכוונה ---

השופט דליה דורנר: זאת הכוונה.

ענת אסיף: אז כן נראה לי יותר נכון, עם איזושהי הסתייגות בגלל לוח הזמנים, שזה יהיה המהלך העיקרי. אני חושבת בצניעות, מתוך סוג העבודה כאן, שיש לנו הרבה פחות כלים לבוא ולהגיד זה משהו להרחיב אותו, כשהם בעצמם אומרים שהם עכשיו נכנסים לפרה-פיילוט כדי להסיק את המסקנות. כך נדמה לי. עוד פעם אני אומרת, זה קצת אולי מתנגש עם איזושהי הנחה שאולי את בית המשפט לסמים אפשר לשכפל יותר מהר, אבל איכשהו מהניסיון המועט שלי בעבודה, זה קשה. זה באמת דברים שגם אם הם נראים מצוינים, כבר אנחנו שומעים היום שלא לכולם הם נראים מצוינים למרות שאנחנו התרשמנו אחרת בדיון שהיה כאן. זה בטוח שיש כאן עבודה.

השופט דליה דורנר: אתם לא חושבים שבית המשפט לסמים הוא הצלחה. כך הבנתי ממך.

השופט שפיצר: כך אני הבנתי שזאת ההתרשמות שלנו.

אורן גזל-איל: במספרים הקטנים ראו את זה כהצלחה.

אסף וסרצוג: כמה דברים מבחינת התייחסות. קודם כל, אני מתנצל שלא היינו בשתי הישיבות האחרונות. הייתה לנו תקופה מאוד לחוצה והיא קצת מאחורינו ולכן אנחנו כאן.

לגבי בתי משפט קהילתיים. בסופו של דבר זה משלים או מאוד מתאים, לפחות מה שאנחנו ראינו בתור מה שהגדרנו בפרויקט בתי מעבר של מעונות היום, הוסטלים למיניהם והמרכזים הטיפוליים השונים שמקים משרד הרווחה.

אני רוצה להתייחס לשני דברים, לגבי העלות התקציבית וההבטחות לחגית. אני רוצה טיפה לפרוט את זה. אני רוצה להפריד בין בתי המשפט הקהילתיים לבין הנושא של מה שקראנו בשם כולל כזה של בתי מעבר. בתי המשפט הקהילתיים זה משהו שאנחנו שומעים עליו כאן, אני עוד לא מכיר את המודל ואת העלויות הנגזרות ממנו וכן הלאה. יש לנו כמוכן צוות אחר שמתעסק בעניין הזה. על פניו יש כאן מהלך די משמעותי. שוב, אני לא מדבר רק על הפיילוט או על שתי הרשויות הראשונות אלא במידה ובאמת זה מודל שרוצים להרחיב אותו ולקשר אותו לשאר בתי המעבר, אז מן הסתם זה יצריך איזושהי תוספת לדבר הזה בצורה כזאת או אחרת. שוב, אני לא יודע, בהקשר לשאלות שנשאלו, האם אלה שופטים קיימים שבעצם מוסטים לטובת הדבר הזה או האם זה דורש תוספת. צריך לשבת ולדבר על זה.

קריאה: אלה לא רק השופטים.

אסף וסרצוג: אני אומר שדווקא העלויות החד פעמיות, נשים אותן בצד, זה דבר שהוא פחות מטריד. העלויות החד פעמיות זה משהו שהרבה יותר ניתן או קל להסתדר אותו ולפרוס אותו בצורה כזאת או אחרת. העלויות השוטפות הן דווקא מה שנשאר אתך לאורך זמן, בטח אם מדובר כאן על שופטים, לשכות ועוזרים וכן הלאה. זאת באמת עבודה יותר גדולה שצריך לעשות אותה. אני לא יכול להגיד ככה על רגל אחת מה הנגזרות של הדבר הזה. זה צריך להיות חלק בלתי נפרד במידה ואנחנו כן ---

השופט שפיצר:

האוצר שותף קבוע.

אסף וסרצוג:

צריך לברר עם הצוות הרלוונטי אצלנו.

רחל שרביט:

האוצר שותף קבוע. האוצר הוא חלק מהתכנית של אשלים כי זאת ממשלה ואשלים, חמישים אחוזים. לא יעשו שום דבר אם האוצר לא מסכים בתוך אשלים על תכנית. האוצר, אם הוא לא נותן אפשרות לפיילוט, הוא לא יתקיים.

איציק זהבי:

יושב ראש ועדת הכספים של אשלים הוא נציג האוצר, דב בארי. אנחנו דיברנו על הצורך לקיים מפגש שלך, שלו ושלנו כדי לדבר על הדברים האלה. כמו שאמרתם, אנחנו מדברים בשלב של הכנה לקראת. אנחנו שמנו לעצמנו נקודת זמן, איפה שהוא בסוף אוקטובר-נובמבר 2014, אחרי שנגמור. אז נוכל להציג בפני הרשויות ולומר שזאת התמונה ועכשיו תגידו לנו GO NO GO כדי שיהיו לנו שלושה-ארבעה חודשים כדי להכין את שני הפיילוטים בשני המקומות.

שלומי כהן:

אבל זה לא רק זה. מדובר בהכשרות, במיפוי הישובים, קבוצות מיקוד. זה תהליך עמוק. לדעתי זה לא רק לטעת בית משפט בתוך הקהילה. מכון ברוקדייל יכין קבוצות מיקוד עם התושבים, יהיו סקרים. יש לנו עבודה כדי להכין את התשתית הקהילתית וזה חלק שמתקצב.

אסף וסרצוג:

בסופו של דבר זה מסתכם בכך שצריכה להיעשות איזושהי עבודה כנראה גדולה בשיתוף אתנו וזה משהו שנידרש אליו בצורה כזאת ואחרת, אבל זה חלק מההמלצות בצורה כזאת או אחרת.

לגבי ההרחבה של ההוסטלים ומעונות היום, זה משהו שגם אנחנו דיברנו עליו. אני חושב שהוא דבר נכון, לא רק בגלל שהעלות של הדבר הזה יותר נמוכה אלא בגלל שגם העלויות העקיפות הנגזרות מכך הן יותר נמוכות. הן טובות יותר לחברה. בסופו של דבר אנחנו מדברים על יותר שיקום ויותר טיפול, אפשרות להקטנת אחוזי הרצידיביזם וכן הלאה. כן צריך להיות בסופו של דבר שאנחנו כן מתכנסים כאן למסגרת משאבים. משאבים זה לא משהו שקורה מהיום למחר. זאת אומרת, דווקא חבל שאין כאן נציג שירות בתי הסוהר אבל בסופו של דבר אנחנו מדברים כאן על להוריד תקני כליאה בשב"ס או הקצאות כליאה שב"ס ולהעביר אותם לטובת דברים מסוג הזה, הוסטלים, מעונות יום וכן הלאה. זה מה שנצטרך לעשות.

צריך להבין שזה גם חלק מתוך העניין הזה וזה משהו שיכול לקחת קצת זמן אבל כמו שאני מבין, אם אנחנו רוצים לקשר את זה לבתי משפט קהילתיים, זה יכול לקחת זמן. ש לנו תקופה לעשות את זה, אבל זה שם.

את הנושא של הרחבת רשת, אני כן רוצה להדגיש כי ברור לי ואני חושב שברור לכולנו מהדברים שנאמרו כאן שבסוף אין שום כוונה להרחיב את הרשת. אנחנו רוצים לקחת אנשים שמיועדים לבתי סוהר, שמיועדים למעצר עד תום הליכים ואותם להפנות לטובת המתקנים הללו ולטובת בתי המשפט הקהילתיים אבל כן איכשהו תמיד יכול להיווצר מצב ואני חושב שאולי צריך לחשוב על איך מקבלים קריטריונים מסוימים או איך קובעים רף מסוים כדי להימנע ממצב של הרחבה ולו בגלל העובדה שאנחנו לא מדברים על מסות של אנשים. בסוף אנחנו כן רוצים שזה יהיה פרטני ונכון.

אורן גזל-איל:

אם אפשר לסכם. אני חושב שהשאלה פה, בסופו של דבר אנחנו לא נכריע בכל הסוגיות האלה. לשם כך יש כבר פרויקט שעובד והשאלה שצריכה לעניין אותנו היא האם אנחנו רק מביעים עמדה תומכת בפרויקט או שאנחנו מבקשים ---

השופט דליה דורנר:

בוודאי. אנחנו נחליט בינינו, אבל אני הייתי מאוד רוצה לקבל עמדה מוסמכת של מערכת בתי המשפט. אנחנו מסכמים שאתה מעביר חומר ואתה מדבר עם הנשיא.

תודה רבה. איך שלא יהיה, בהצלחה.

אורן גזל-איל: הנושא השני הוא בעצם מסמך הרקע שאמור להיות הפרק השני של המלצות הוועדה שהיו עליו לדעתי מעט הערות, להפתעתי במידה מסוימת.

השופט דליה דורנר: ישבנו שעות ודיברנו.

אסף וסרצוג: רק לחדד את הדברים מבחינת עלויות אבל לא משהו מהותי מבחינת התוכן.

אורן גזל-איל: כן. במסמך הזה אין שום החלטה קונקרטית כמובן.

אסף וסרצוג: לא, לא מבחינת ההמלצה. אני אומר להפך, דווקא מבחינת הרקע.

חגית לרנאו: שלחתי את ההערות קצת מאוחר, אבל אני מקווה שהן הגיעו אליך.

אורן גזל-איל: כן, היום שלחת.

השופט דליה דורנר: אני מוכרחה לומר שלא הספקתי לקרוא.

חגית לרנאו: אלה הערות שאפשר לדבר עליהן.

אורן גזל-איל: כן, הן לא גדולות. יש שתי נקודות – האם אין מקום לייחד כותרת לנושא הליכי הטיה, הנוהל שאריאלה. כן, אפשר.

השופט דליה דורנר: אפשר לשים כותרת. אין שום בעיה.

אורן גזל-איל: אני אשים עוד תת פרק על זה. אני מכיר את הנוהל, אני לא מכיר מה נעשה אתו אחר כך. את הנוהל עצמו אני מכיר אבל אני לא יודע איך זה פועל בשטח. הוא לא פועל?

רחל שרביט: בטח. הוא מתחיל עכשיו לפעול. ההטיה? כן, השנה מתחיל לפעול. סוכם בין ארבעה משרדים – האוצר, משפטים, ביטחון פנים ורווחה – שכל אחד נותן שני תקנים וכל אחד באמת נתן חמישים אלף שקלים ועשינו איגום וכבר מתחילים. רק המשטרה לא נתנה. המשטרה לא נותנת.

אורן גזל-איל: המשטרה לא נותנת כסף או לא נותנת תקנים?

רחל שרביט: היא לא נותנת תקנים. אנחנו מתחילים. רק התחלנו את כל הצדק מאחה.

אורן גזל-איל: השאלה אם המשטרה לא משתפת פעולה, אולי גם הוועדה תוכל להגיד.

רחל שרביט: הם אמרו שהם רוצים תקנים.

אורן גזל-איל: גם על ההסדר הקהילתי הם רוצים תקנים.

השופט דליה דורנר: המשטרה לא משתפת פעולה ולא מעבירה תיקים לסגירה.

ענת אסיף: זה רעיון טוב לדבר על זה פה.

רחל שרביט: אני אשלח לך עדכון איפה זה עומד בדיוק.

אסף וסרצוג: אני לא מייצג את המשטרה אבל אני יודע שהמשטרה דורשת תקנים עבור אותם הליכים כיוון שגם מחלקת התביעה המשטרתית, לטענתם ---

השופטת דליה דורנר: היא צריכה להחליט.

רחל שרביט: זה לא עניין של תקנים. הם דורשים תקנים כי הם רוצים שהתיקים שילכו למהלך הזה, הם תיקים שהם לא מגישים כתב אישום.

אסף וסרצוג: אמרתי שאני לא בא לייצג את המשטרה. אני רק בא לגשר לכם על הפער בעובדות. אני יודע שהמשטרה דורשת תקנים עבור הדבר הזה.

אורן גזל-איל: אני יודע וזה בדיוק אותו דבר לנושא השני שדיברתי השבוע מחוץ לוועדה.

רחל שרביט: מנכ"ל משרד המשפטים לחץ על כולם.

אורן גזל-איל: המשמעות היא דרישת תקנים.

רחל שרביט: אצלו התקיימו כל המפגשים, ביוזמתו, הוא דחף את כל השותפים.

אורן גזל-איל: משמעות דרישת התקנים היא הרחבת הרשת. זאת המשמעות. זאת אומרת, המשטרה מבקשת עוד תקנים, זה אותו דבר.

השופטת דליה דורנר: אחר כך היא סוגרת את התיק.

רחל גוטליב: הם לא הצדיקו את זה כרצון להגיש יותר כתבי אישום.

רחל שרביט: לא, זה לא העניין. אלה תיקים שהיום הם לא מגישים כתבי אישום והם יפנו לתהליך הזה. זאת הרחבת הרשת. זאת המשמעות של הרחבת הרשת. במקום לקחת תיקים שהם כן מגישים כתבי אישום.

אסף וסרצוג: זה לא רק. שוב, אני לא בא לייצג את עמדת המשטרה.

רחל גוטליב: היו על זה ויכוחים עוד בתקופתו של מני מזוז, על כל הפרויקט הזה וזה נתקע.

אורן גזל-איל: אני אוסיף התייחסות לזה בסקירה.

השופטת דליה דורנר: כן, וכדאי לכתוב מה קורה עם זה.

אורן גזל-איל: אני אכתוב על זה.

נקודה קצת יותר מהותית הייתה על נפגעי עבירה שלא הוזכרו בסקירה.

השופטת דליה דורנר: בעצם מה נעשה עם נפגעי עבירה בהצעה שלנו? מה לעשות אתה?

רחל שרביט: אולי אנחנו יכולים להציע להגביר את ההליכים שמתייחסים לנפגע עבירה, כמו למשל כל הליכי הצדק שאנחנו עושים.

השופטת דליה דורנר: זאת אומרת, אתם רוצים פיצויים במקום כלא.

רחל שרביט: איפה שניתן.

השופטת דליה דורנר: איפה שניתן. כלומר, לחבר את הפיצוי של נפגע עבירה עם המטרה שלנו לטפל ולהמעיט במאסר, אם הדבר אפשרי וזה לא פוגע בגמול כמובן. תמיד צריך לזכור, ואני רוצה להזכיר לכולנו, שבסופו של היום יש גם עניין של איך זה נראה חברתית ויש עניין של גמול ויש מקרים שאתה חייב לנקוט בענישה חמורה, גם אם אתה חושב שבעצם אפשר לטפל בזה אחרת, אבל אי אפשר. כתבתי על זה על אינוס למשל.

רחל שרביט: אנחנו אומרים שצריך את שניהם.

השופטת דליה דורנר: לפעמים כן. יש דברים שאין מה לעשות.

ענת אסיף: ניסיתי לתמצת את זה בהערה שכתבתי, אבל אני גם אגיד את זה. אני פחות יודעת חד משמעית להגיד מה פרקטית אני ממליצה לעשות בנקודת הזמן הזאת בנושא של הנפגעים. אני רק יודעת שכאשר קראתי את המסמך, אמנם לא קראתי את כל ההמלצות אולי כמכלול---

אורן גזל-איל: הן עוד לא התקבלו.

ענת אסיף: אני יודעת. כשקראתי את הפרק הזה ---

השופטת דליה דורנר: ראית חוסר.

ענת אסיף: כן.

השופטת דליה דורנר: איך אפשר להתעלם בזמן שמדברים על ענישה.

ענת אסיף: נכון. ראיתי חוסר גם כי אני מכירה את הצד הזה ואת התחום הזה ואני גם מכירה את הרגישויות וזה מה שניסיתי לכתוב, שאחת הטענות הגדולות היא שהם שקופים והמערכת לא רואה אותם.

השופטת דליה דורנר: אני מוכרחה לומר שבשנים האחרונות היא רואה אותם ולפעמים היא רואה אותם יותר מדי.

ענת אסיף: בסדר. אני אומרת שעם ההתפתחות וכניסה שלהם יותר לשיח בהקשר של ההליך הפלילי, באמת זה מורגש שיש כאן איזה חוסר בנקודה הזאת. אפשר לקחת את זה לכל מיני מקומות. אפשר להסתפק בהכנסת פה ושם מלים שאומרות שחשבנו עליהם. אפשר גם לקבל החלטה למשל ששומעים מישהו מהם כאן בוועדה כדי לקבל את האימפוט שלהם, כמו שלמשל בוועדה בנושא... שמעו אותם, גם אם אני מניחה שרוב העמדות שהם ישמיעו לא יהיו בסופו של דבר בתוך ההמלצות.

השופטת דליה דורנר: את מי אנחנו ניקח? יש ארגון?

ענת אסיף: זאת לא בעיה. אם את מחליטה לשמוע, אני מביאה לך. יש ארגון משפחות נרצחים ונרצחות, יש - אם רוצים נקודת מבט משפטית - את מרכז נגה.

השופטת דליה דורנר: זה עבירות נגד נשים.

ענת אסיף: לא.

השופטת דליה דורנר: אם את חושבת קצת לשמוע, נשמע. מה דעתכם? מה דעת הסנגוריה?

חגית לרנאו: קודם כל, אני הסכמתי עם ההערה הזאת של ענת שאי אפשר לכתוב מסמך על שיקולי ענישה בלי זה.

השופטת דליה דורנר: בסדר. האם צריך לדעתך לשמוע?

חגית לרנאו: אני חושבת שהמקום שבו צריך לשמוע זה פחות בשאלה האם מבחינה חברתית עדיף לשקם או להעניש. אני כן חושבת שבסוגיות של פיצוי והשבה ---

השופטת דליה דורנר: אנחנו יכולים לרכז את השאלה על מה שאנחנו רוצים.

חגית לרנאו: אנחנו נרכז והם יגידו מה שהם רוצים. סדר.

אורן גזל-איל: גם מה את רוצה להגיד בסוגיה של פיצוי והשבה. מה אנחנו רוצים כוועדה.

חגית לרנאו: כל הדיון נגיד של צדק מאחיה, דיון שיש הרבה מאוד ארגונים של נפגעי עבירה שתומכים בו. את הדבר הזה, צריך גם אותו להגיד ולהעלות אותו למודעות.

השופטת דליה דורנר: היית מכניסה את זה לדוח.

ענת אסיף: הייתי מכניסה את זה לדוח. יש עוד טענה שחוזרת על עצמה מהכיוון הזה, אני לא יודעת איך נתמודד אתה כאן, כמה המדינה משקיעה בכל הנושא של שיקום אסירים וכמה היא חסרה בתחום של שיקום וטיפול בנפגעים. אני לא יודעת אם זה במנדט של הוועדה ואם יש לה מה להגיד.

השופטת דליה דורנר: לא. ממש לא. זה לא במנדט שלה.

חגית לרנאו: עדיף שנשמע את זה בתור ועדה.

השופטת דליה דורנר: אני מוכנה לשמוע הכול אבל זה לא במנדט שלה. נזמין, אם יש הסכמה לזה. גם לא תהיה טענה שלא שמעו אותם.

אורן גזל-איל: צריכים להגביל את זה לאדם או שניים, לארגון או שניים.

השופטת דליה דורנר: ודאי.

אורן גזל-איל: השאלה איזה ארגון.

השופטת דליה דורנר: איזה ארגון, אין לזה גבול.

רחל שרביט: יש ארגונים שישבו אתנו, עם משרד הרווחה. הרי ישבה ועדה מאוד גדולה על מנת לדבר על כל הנושא של סיוע לנפגעים.

השופטת דליה דורנר: אנחנו נגיד ישר שאנחנו לא מטפלים בסיוע. יש לנו רק דברים מוגבלים שהם במנדט. אתה תציג שתיים-שלוש שאלות לאדון או לגברת וזהו.

אורן גזל-איל: הערות נוספות לגבי המסמך הזה? במסמך הזכרנו שהשימוש בהרתעה כללית כשיקול בענישה הוזכר בוועדת גולדברג.

השופטת דליה דורנר: כך כתוב בוועדת גולדברג.

אורן גזל-איל: בדיוק. הם העלו את זה בנוסח של אולי. זה לא הנוסח כאן. ביקשו שנכתוב שוועדת גולדברג אמרה ולא נכתוב את זה בשמנו, שיש בעיה חוקתית בשיקול ההרתעה.

רחל שרביט: או לחילופין לקיים על זה דיון.

אורן גזל-איל: הייתי פשוט מוריד את זה.

השופט דליה דורנר: זה לא כל כך חשוב לי. לפי דעתי זה ברור אבל הכול יכול להיות.

אורן גזל-איל: אין שום בעיה. נתקן את הניסוח כפי שהצעתם.

חגית לרנאו: הניסוח הקרימינולוגי הוא בסמכות ולא בתי משפט בטיפולים. אני חושבת שכמו שופטים טיפוליים, בתי משפט טיפוליים, זה משהו שיש לו קונוטציות. אני חוזרת וחושבת שהניסוח הנכון והמרחיב, אבל גם באמת שלוקח אותנו אחורה מבתי משפט לסמים, זה בתי משפט לפתרון בעיות.

אורן גזל-איל: מה את מציעה ככותרת?

חגית לרנאו: זה לא דיון על הכותרת כי זה דיון גם על המסקנה. אם כל המסקנה שהוועדה תגיע אליה היא לתמוך בבתי המשפט הקהילתיים, אני הייתי מנסה לשכנע את הוועדה להגיע למסקנה.

אורן גזל-איל: אני מציע שנקיים עכשיו דיון על זה כי אני לא רוצה שנחזור על הפרק הזה.

השופט דליה דורנר: אנחנו לא נחזור עוד פעם. אנחנו מסיימים את הפרק הזה. אני חושבת שהניסוח הוא סביר. העניין שלך רק עם סמים, העסק הזה אני אתנגד לו בתוקף. זה לא ילך. פשוט נקבור את העניין סופית. ראיתי את מנהל בתי המשפט. יקירתי, הוא שם איקס על בית משפט לסמים. נקודה.

חגית לרנאו: בסדר, את זה הבנתי.

השופט דליה דורנר: הניסוח הוא בסדר. בתי משפט קהילתיים, זה בסדר.

רחל שרביט: כל פעם כשאנחנו אומרים ילדים בסיכון, אז בכל כנס שמביאים מישוה אומרים: סליחה, למה אתם קוראים לנו ילדים בסיכון? גם להגיד בית משפט לפתרון בעיות, איזה בעיות? משפט קהילתי.

השופט דליה דורנר: קהילתי, זה טוב לרשויות המקומיות, הן מרוצות, יש לו בית משפט קהילתי בכיס.

חגית לרנאו: אני חושבת שהקושי – ואני מאוד בעד המודל של אשלים, אני יושבת בישיבות שלהם, מהישיבה הראשונה – עם ללכת לכיוון המודל הזה זה שצריכים להיות ריאליים לגבי סיכוייו.

השופט דליה דורנר: את יושבת שם, אז תכווני אותם שיתחילו בדברים יותר מצומצמים, אבל מבחינת המבנה צריך לאפשר קהילתי. בשום פנים אל תיתפסי לסמים כי זה פשוט לא ילך. יקברו את זה וחבל, אנחנו מוציאים המון אנרגיה. את יושבת בוועדה וזה לא אומר שאשלים לא יקים. התחילו לומר איזה סוג עבירות ניקח. דווקא סמים, אפשר לקחת סמים ונאמר אלימות במשפחה.

חגית לרנאו: אני מסכימה עם הכיוון הזה. אני חושבת שהיום לב בתי המשפט לפתרון בעיות בארצות הברית, זה סמים כי משם זה התחיל. זה אלימות במשפחה והנושא השלישי שזה נושא שגם אני חושבת צריך עוד פעם לעצור ולדבר עליו, זה נאשמים עם לקויות שכליות ונפשיות שגם להם בתי המשפט לפתרון בעיות מייחדים שופטים שמתמחים בזה ומוצאים פתרונות קהילתיים במקום לקחת את האוכלוסייה הזאת ולשלוח אותה למאסר.

השופטת דליה דורנר: עכשיו הוציאו איזה ספר פסיכיאטרי חדש. זה יותר מדי מפורט בשביל הוועדה אבל בוועדת אשלים אפשר יהיה להיכנס לפרטים. אנחנו לא חייבים לומר להם בדיוק איך לטפל בזה, בדיוק באיזה סוג עבירות יטפלו. זאת באמת עבודה מאוד חשובה אבל ברמה של הוועדה שלנו לא הייתי נכנסת לזה.

ענת אסיף: אם היא הייתה ועדה מתמדת, הייתם יכולים לעקוב אחרי עבודת אשלים.

אורן גזל-איל: אלה שני המסמכים. קיבלתי את ההערות ואני אתקן. הנוסח של בית משפט לסמים כנראה לא ייכנס לתוך ההמלצה, אם אני מבין נכון. נראה לי שכל האנשים כאן חושבים שזאת לא צריכה להיות המלצה נפרדת.

השופטת דליה דורנר: תעשה את זה בצורה יותר כללית. בסדר.

ענת אסיף: אני כן חושבת שברוח הגבית שנותנים לפרויקט של אשלים, כן צריך להגיד שאנחנו ממליצים או מקווים שהלימוד יהיה.

אורן גזל-איל: זה משהו אחר.

השופטת דליה דורנר: זה אפשר לומר אבל בצורה כללית.

אורן גזל-איל: זה משהו אחר, אבל לא להגיד מחר תקצו שופטים לסמים.

לגבי הישיבות הבאות. אני לא רוצה לקבוע עכשיו תאריך כי אנחנו עוד לא מוכנים עם החומר. אני אגיד את הנושאים קודם כל. אנחנו רוצים לדבר על ועדות שחרורים ועל רש"א. הייתה לנו שיחה לפני כחודש עם אמי פלמור. ניסיתי לתאם אתה.

השופטת דליה דורנר: זה עסק רציני. זה עסק מאוד רציני.

חגית לרנאו: דיברת עם אמי כשכבר יש את המהפך.

אורן גזל-איל: כן.

חגית לרנאו: מה שקורה זה שאמי פלמור התחילה להקים יחידה בתוך משרד המשפטים שתהיה אחראית, לפחות מינהלתית-בירוקרטית, לכל הסיפור של ועדות שחרורים ונכנסה פנימה. לפני שבוע הגיעה הנהלת בתי המשפט ואמרה: לא, לא, לא, אנחנו הבית הטבעי של זה ואנחנו רוצים שזה יהיה אצלנו. אז יכול להיות שכל האנרגיה שיש לאמי פלמור בכיוון הזה תיבלם במקום אבל הנושא חשוב בכל מקרה.

השופטת דליה דורנר: אותנו לא מעניין מי יטפל בזה.

אורן גזל-איל: יש כאן שתיים-שלוש שאלות מרכזיות. האחת, הבנו ממנה שיש הרבה מאוד עיכובים שנובעים משחרורים מוקדמים בזמן וזה בדיוק הנקודה של הוועדה. זאת אומרת, ננסות להביא איפה שאפשר לשחרר אותם.

השופטת דליה דורנר: היא אומרת שהמספרים - מהתקופה שאני זוכרת - מספר השחרורים המוקדמים ירד דרמטית ובית הסוהר מתמלא.

אסף וסרצוג: מה עם קיצור התקופה?

אורן גזל-איל: הרעיון ששיחקנו אתו ואמרנו להעלות אותו הוא האם לאפשר לוועדת שחרורים להעביר למה שאתם קוראים בתי מעצר או למסגרות סגורות אחרות אחרי חצי.

- אסף וסרצוג:** שימוש דרך בתי משפט קהילתיים, כביכול בשלב שלפני.
- חגית לרנאו:** זה משהו אחר.
- אסף וסרצוג:** זאת אוכלוסייה אחרת, אבל בסוף אלה אותם מתקנים.
- השופטת דליה דורנר:** חדשים.
- אסף וסרצוג:** מה שאנחנו חשבנו זה לעשות שחרור אחרי חצי שנה ולעשות איזשהו שחרור הדרגתי לתוך הקהילה. אחרי חצי תקופת המאסר לעשות שחרור הדרגתי לתוך הקהילה ולעשות עוד איזשהו מבנה.
- השופטת דליה דורנר:** יש שליש היום. לא משחררים אחרי שליש.
- אסף וסרצוג:** אולי אם נוריד לחצי, יתחילו לשחרר בשליש.
- השופטת דליה דורנר:** יש פה בעיה. גם הסבירו למה. יש לזה סיבות אובייקטיביות. יש כללים וקריטריונים.
- רחל גוטליב:** ישבנו וגם כתבנו נוהל שהמטרה שלו הייתה להביא לשיתוף פעולה כזה שזה לא יקרה.
- השופטת דליה דורנר:** איפה הנוהל?
- ענת אסיף:** הוא עוד בכתיבה.
- השופטת דליה דורנר:** עכשיו תקימו ועדה איפה הנוהל.
- רחל גוטליב:** ישבנו על זה. זו המטרה שלו. המטרה שלו בדיוק להביא לכך שלא יהיה מצב שאדם יגיע לשליש והוא לא יבקש. בדיוק זאת הייתה המטרה.
- השופטת דליה דורנר:** העסק לא פועל.
- רחל גוטליב:** השאלה היא למה.
- השופטת דליה דורנר:** אני לא יודעת.
- אורן גזל-איל:** יש כאן את העניינים הטכניים. יש כאן שלושה עניינים שחשבת שצריך להביא אותם בפני הוועדה. אחד מהם הוא העניינים הטכניים האלה, שזה לא המנדט של הוועדה בסופו של דבר אבל להזכיר לנו כמגבלה כדי לנסות ליצור נקודה שיכולה להיות בעלת השפעה.
- הדבר השני הוא העניין של רש"א.
- רחל גוטליב:** כבוד השופטת ביטלה את הרעיון של שחרור לאחר מחצית?
- השופטת דליה דורנר:** אני לא ביטלתי. אני אמרתי שאין טעם לשחרר אם בשליש זה לא פועל. צריך כמובן ללכת לכנסת.
- אורן גזל-איל:** אבל הוועדה יכולה לעשות את זה.
- השופטת דליה דורנר:** הוועדה יכולה לכתוב הכול.

רחל גוטליב: אם תהיה המלצה, החלק של הכנסת גם כאשר דובר קודם על הבעייתיות של ההליך, נראה לי שהחלק של הכנסת הוא לא הבעיה. צריך לקבל החלטה עקרונית ואם הולכים לכתחילה על במקום לשלוח אנשים למאסר, לשלוח אותם למסגרות אלטרנטיביות, לי נראה, דווקא לאור ---

השופטת דליה דורנר: לך נראה חצי סביר?

רחל גוטליב: כן.

השופטת דליה דורנר: בתנאי שיש מסגרת קבועה. לתלות אחד בשני, זה אפשר. רק בתנאי.

רחל גוטליב: נראה לי רעיון.

השופטת דליה דורנר: אבל צריך גם לראות, במסגרת ההמלצות שלנו, מה לא עובד במצב הקיים. למה אחרי שליש לא משחררים אותם. זה מראה על גישה.

אורן גזל-איל: הדבר השני היה רש"א. זאת אומרת, העובדה שהיום חלק גדול מהאסירים בשליש לא מקבלים תכנית טיפולית ואף אחד לא בודק, גם כי רש"א לא מצליחה לבדוק אותם וגם כי הם לא עושים בדיקות בכלא. השאלה בהקשר הזה היא אם אנחנו רוצים להיכנס בנושא שהוא ריב ארוך, כך אני מבין.

השופטת דליה דורנר: סמכויות.

אורן גזל-איל: כן.

השופטת דליה דורנר: אני לא רוצה.

רחל שרביט: רש"א צריך להקצות.

אורן גזל-איל: זה בין הגורמים לכך שאנשים לא משתחררים, שאין תכניות טיפוליות.

רחל גוטליב: באמת לא עניינו איפה רש"א תהיה. מה שחשוב זה שרש"א תתוגבר כדי לבצע את משימותיה.

אסף וסרצוג: זה יותר מורכב.

רחל גוטליב: אם אתה רוצה שלכל אסיר תהיה תכנית, מישהו צריך לראיין אותו ולהכין לו תכנית.

אסף וסרצוג: נכון, אבל עצם התגבור של רש"א, לא בהכרח יפתור את הבעיה. בקונסטלציה הנוכחית בה הגופים נמצאים, זה לא בהכרח מה שיפתור.

אורן גזל-איל: זאת השאלה. האם אנחנו כוועדה צריכים להיכנס לזה.

אסף וסרצוג: בעיני, לא.

השופטת דליה דורנר: בוודאי שלא.

רחל גוטליב: אתה אמרת קודם שאתה שמעת מהם שהם לא עושים תכנית טיפולית כי הוא לא יצא לחופשה. הוא יכול לא לצאת לחופשה מכל מיני טעמים לא רלוונטיים. בגלל זה לא לעשות לו תכנית?

אורן גזל-איל: הם לא באים לכלא בשביל זה.

רחל גוטליב: אבל זה לא הגיוני. אם בגלל זה אנשים לא משתחררים, אז סליחה, שרשי"א ישנו את הדיסקט אצלם.

אורן גזל-איל: אבל מה תהיה ההמלצה שלנו ולא הדיסקט של רשי"א. רשי"א, באמצעים שהיא עובדת עכשיו, היא לא יכולה לעשות את זה.

השופטת דליה דורנר: אין לה מספיק אנשים.

רחל גוטליב: לא, הטענה שלהם היא שונה. היא לא אומרת אין לי אנשים. היא אומרת, רק שיוצא לקהילה, הקהילה מכירה אותו ורק אז אני יכולה להכין תכנית טיפולית.

קריאה: לחצי מהישובים אין מרכזים, כך שגם אם הוא יצא לחופשה בישובים שאין להם מרכזים, זה לא הגיוני.

אורן גזל-איל: זאת בדיוק השאלה, לאיזה כיוון בכלל הולכים.

ענת אסיף: קודם כל, הוועדה יכולה להגיד שהיא מבינה שיש איזה מין קיפאון בכל השאלה הזאת של לאן רשי"א הולכת כבר כמה שנים והתוצאה של זה היא שאף אחד לא יושב וחושב מה לעשות עם האסירים שצריכים שיקום ואין להם שיקום.

השופטת דליה דורנר: זה מה שנאמר לנו.

ענת אסיף: הממשלה צריכה לקבל החלטה שהתוצאה שלה היא שבין כך ובין כך יהיו יותר מרכזי שיקום, יקראו להם רשי"א או יקראו להם בשם אחר.

אסף וסרצוג: צריך לקבל החלטה מעבר למה שענת עכשיו אמרה. צריך לממן את הגופים הרלוונטיים. אני באופן אישי לצורך העניין לא יודע להגיד את עמדת משרד האוצר לגבי רשי"א.

השופטת דליה דורנר: הם אומרים שלא ממלאים את תפקידם כי אין להם כוח אדם.

אסף וסרצוג: אלה הדברים מעל פני השטח. הדברים מתחת לפני השטח, אם זה מעניין אותנו בתור ועדה שמקבלת החלטה מושכלת ולכן אני לא יודע אם אנחנו יכולים להיכנס לזה.

השופטת דליה דורנר: אבל אנחנו יכולים להצביע על הבעיה ואנחנו חייבים להצביע עליה.

אסף וסרצוג: אבל מעל פני השטח. לזה אני מתכוון.

אורן גזל-איל: אני בסוג של תמיכה. אני הייתי בשולחן עגול שעשו בחיפה על שיקום פרטי והזדעזעתי מהאמירות של אנשי רשי"א שישבו שם. הם אמרו שהם עכשיו בונים מערך שהם רוצים לגבות אותו אחרי כן בתקנות, שבמסגרתו המשקמים הפרטיים והמטפלים הפרטיים בעצם ישלמו להם, לרשי"א, כדי לעשות טיפול ורשי"א תפקח עליהם. זה הרעיון איך הם יצליחו להמשיך לתקצב את הפעילות.

השופטת דליה דורנר: זאת החלטה. לא?

אסף וסרצוג: זה קצת יותר מהחלטה.

אורן גזל-איל: זה יותר גרוע מהחלטה. מצד אחד אני צוחק על זה, זה מגוחך כמובן, זה מגוחך שהאסירים יהיו אלה שישלמו לרשי"א כדי שרשי"א תפקח על גורם פרטי שיכין לאסירים תכנית טיפול. זה נראה לי מגוחך. מצד שני זה מראה את המצוקה של המערך הזה.

השופט דליה דורנר: בקיצור, העסק הזה לא פועל אבל זה דבר שהוועדה חייבת לומר אותו. שמענו אותם. לא שמענו את המטפלים הפרטיים.

אורן גזל-איל: לא שמענו ואני לא בטוח שאנחנו צריכים לשמוע אותם. אני יכול לתת לכם קצת דברים שנאמרו, אבל אני לא חושב שזה נורא קריטי כי בסופו של דבר כולם מסכימים - כך אני חושב - שלפחות את התכניות צריך לעשות גורם ממלכתי.

השופט דליה דורנר: ברור שצריך לעשות.

אורן גזל-איל: לפחות התכניות צריך לעשות גורם ממלכתי, בין אם זה רש"א, בין אם זה משרד הרווחה. נגיד את זה. אם יש למישהו טיפ קצת יותר מעמיק, אני אשמח אם תשלחו לי.

השופט דליה דורנר: אגב, מה אומר הנוהל שלך? את כתבת נוהל לעניין השחרור המוקדם.

רחל גוטליב: לא אני כתבתי.

השופט דליה דורנר: לא חשוב. המערכת.

רחל גוטליב: קבענו לוחות זמנים שכל אחד מהגורמים שצריכים לתת חוות דעת לוועדת השחרורים, צריכים לתת אותה בזמן כך שכאשר הוועדה מגיעה להתכנס, יהיה תיק עם כל החומר כי מה שמענו זה שבאמת הוועדה מתכנסת ואז מסתבר שאין זה ואין ההוא ואז דוחים את זה לעוד פעם. חשבנו לעשות את זה בתקנות מחייבות ואז שכנעו אותנו לא לעשות תקנות אלא בואו נעשה נוהל פיילוט.

השופט דליה דורנר: כתוב בחוק שצריך לשמוע משפט מיום ליום. לא בתקנות אלא בחוק.

רחל גוטליב: כן, אבל אם נתעקש על זה, אז באמת יש לנו בעיה חוקית עם בתי המשפט.

השופט דליה דורנר: כתוב בחוק שלכל אסיר צריכה להיות מיטה. זה כתוב בחוק.

רחל גוטליב: על זה בג"ץ אמר.

השופט דליה דורנר: אני ישתתף. ---- בקיצור, יש דברים שתקנות וחוק לא מועיל. בסוף, כמה זמן זה לקח? מ-96. מתי יש לכל אחד מיטה?

רחל גוטליב: לא מ-96, מאז ההחלטה של בג"ץ.

השופט דליה דורנר: הבג"ץ אמר שנה. זה היה ב-2002.

רחל גוטליב: זה היה טריגר להסטה של משאבים למטרה הזאת ומאז, אני מקווה, לפחות השתנה המצב באופן דרמטי.

השופט דליה דורנר: אבל כמה זמן זה לקח.

רחל גוטליב: הרבה זמן.

אורן גזל-איל: הנקודה השלישית לגבי השחרור היא השיקולים לשחרור. אחת הסיבות לכך שמספר השחרורים הצטמצם דרסטית, זאת העובדה שהכניסו שינוי בחוק.

השופט דליה דורנר: זה שינוי בחוק. ברור.

אורן גזל-איל: זאת אומרת, העובדה שעכשיו ועדות השחרורים שוקלות את חומרת העבירה בצורה הרבה יותר סיטונית כנראה ממה שאולי תכננו כשתיקנו את החוק.

השופט דליה דורנר: בפרקליטות קבעו.

אורן גזל-איל: בסדר, עמדת הפרקליטות.

השופט דליה דורנר: איפה הפרקליטות כאן? אני לא רואה אותה.

רחל גוטליב: אני חייבת להגיד שאני לזה לא אסכים.

אורן גזל-איל: למה? דווקא זאת נראית לי נקודה מאוד מרכזית.

חגית לרנאו: לעשות ביקורת על ההחלטות של הוועדות?

אורן גזל-איל: לא. מה פתאום?

חגית לרנאו: לא כתוב חומרת עבירה.

אורן גזל-איל: לא כתוב חומרת עבירה.

השופט דליה דורנר: בעבירות מין, אם אתה לא מודה, לא מנכים לך שלישי, אבל יש כאלה שהם אומרים שהם לא אשמים, ויכול להיות שהם לא אשמים... לא הגשתם בג"ץ על זה?

חגית לרנאו: יש לנו כרגע ממש כמה תיקים ידועים.

השופט דליה דורנר: -----

רחל גוטליב: באמת התבנית הזאת שנמצאת בסעיף 9 ברישא שאומרת שנמצא שהוא ראוי או משהו כזה, אני לא זוכרת, זאת הייתה פשרה שהציע בזמנו רובינשטיין אחרי ויכוחים. אני לא חושבת שאנחנו צריכים להיכנס לזה. זה לא מגביל. זה מין סל של שקלול.

השופט דליה דורנר: למה לדעתכם הירידה העצומה? לא בגלל השינוי בחוק?

רחל גוטליב: מתי היה השינוי? באיזה תאריך היה השינוי הזה בחוק? לפני עשור. זה פחות או יותר נחקק בזמנו. זה לא שזה שונה לאחרונה.

חגית לרנאו: דוח אמי פלמור התפרסם כבר לפני שנתיים ושם היא אומרת שרק 15 אחוזים משתחררים וזאת ירידה שמן הסתם היא ירידה הדרגתית. בטוח שהשינוי, תקראי את הניסוחים של החוק, שינה.

רחל גוטליב: מתי החוק שונה? כי אם זה לפני עשור ---

השופט דליה דורנר: בואו נבדוק.

אורן גזל-איל: לא רציתי להעלות את זה לדיון אלא רק את הרעיון.

חגית לרנאו: נתנאל דדן, דוקטורנט במשפטים בבר-אילן, הבן של רות קנאי, הוא עושה עבודות של החלטות של ועדות שחרורים.

השופט דליה דורנר: זה מעניין מאוד.

רחל גוטליב: יכול להיות שהאנשים שיושבים בכלא הם בעירות יותר חמורות. אני לא יודעת. יש עלייה במספר המורשעים היושבים בכלא. זה מה שראיתי. עלייה במספר האנשים שיושבים בכלא למרות ירידה במספר כתבי האישום.

אורן גזל-איל: לא. במספר העבירות. לא במספר כתבי האישום.

רחל גוטליב: זה מה שכתבתם. זה אומר שיושבים בכלא על עבירות יותר חמורות.

אורן גזל-איל: או שבתי המשפט מחמירים יותר.

רחל גוטליב: גם זה יכול להיות.

אורן גזל-איל: אני מקווה שאת זה נכון לישיבה הבאה. אם לא, נבוא עם נושא של חלופות למאסרים קצרים שזה כבר הרבה יותר מוכן לנו אבל אני לא בטוח שזה ממלא ישיבה שלמה ולכן אני רוצה לבוא יותר מגובש.

אנחנו נודיע על מועד הישיבה הבאה.

השופטת דליה דורנר: תודה רבה. התקדמנו.

הישיבה ננעלה בשעה 19:50